

Autosnelweg A12

A12

**Den Haag – Arnhem –
Grens met Duitsland**

De 12 = 136 km lang.
12 = Den Haag – Gouda – Utrecht – Arnhem. (D 3 Duitsland – Passau 850 km)
E = Europaweg N = Provincialenweg.

Uitrit. Den Haag (Benoordenhoutseweg).	N44 Den Haag – Wassenaar.	12

Wassenaar

- Wassenaar is een plaats en gemeente in de Nederlandse provincie Zuid-Holland.
- De gemeente telt 25.651 inwoners en heeft een oppervlakte van 62,50 km².
- Binnen de gemeentegrenzen liggen geen andere kernen.
- De gemeente Wassenaar maakt deel uit van het kaderwetgebied Haaglanden.
- Wassenaar bestaat uit een dorpskern met daaromheen een bosrijke omgeving met veel villa's en landhuizen.
- Vele hiervan zijn vanouds buitenplaatsen, zomerverblijven voor rijke stedelingen. Behalve aan veel (zeer) rijken bieden deze onderdak aan bedrijven en consulaten.
- Prins Willem-Alexander en Prinses Máxima hebben hier hun woning op het landgoed Eikenhorst.
- Het landgoed Duinrell is thans in gebruik als pretpark.
- In de omgeving ligt de renbaan Duindigt, de enige overgebleven grasrenbaan in Nederland.

Uitrit. 1 km 1,7 Den Haag–Malieveld	Den Haag	12

Malieveld

- Malieveld is een grasveld in Den Haag, dat vooral bekend is als demonstratieplaats.
- De grootste massademonstratie, met 550.000 betogers, op 29 oktober 1983, was gericht tegen de plaatsing van nieuwe kernwapens in Nederland.
- Oorspronkelijk was het Malieveld onderdeel van het Haagse Bos.
- Aan het begin van de Tachtigjarige Oorlog werd echter een deel van het Haagse Bos gekapt om een stadswal rond Den Haag te bouwen.
- Omdat de Spanjaarden Den Haag bezetten, werd het hout gebruikt door de Spanjaarden in hun verdediging tegen de opstandelingen.
- Doordat het die jaren flink regende, spoelde de vruchtbare grond weg en is het bos op de plaats van het Malieveld nooit meer teruggekomen.
- In 1594 werd daarom besloten het Malieveld (dat nog uit duinen bestond) verder af te graven. Hierdoor ontstond de grasvlakte, die tot op de dag van vandaag bestaat.
- Vanaf 1606 werd het grasveld gebruikt om het spel Malie (of Palmalie) te spelen.
- Dit spel, een voorloper van golf en cricket, was populair onder de Engelse en Franse Adel. Het Malieveld dankt zijn naam aan dit spel.
- Rond 1705 werd het Malieveld flink ingekort door de uitbreiding van Den Haag.
- De Prinsessegracht werd verlengd en werd de nieuwe grens van het Malieveld.
- Tegenwoordig doet het Malieveld dienst als plaats voor demonstraties, militaire parades (een traditie van ongeveer 400 jaar) kermissen en festivals zoals de Pasar Malam Besar.

Pasar Malam Besar

- De Pasar Malam Besar (Indonesisch voor: grote avondmarkt) is een festival dat jaarlijks in Den Haag plaatsvindt, en dat voornamelijk draait om de Indonesische en Indische cultuur, waarbij Oost en West elkaar ontmoeten.

Uitrit. 2 km 2,8 Den Haag – Centrum km 2,8	Den Haag.	12
	Den Haag - Voorburg.	

Den Haag of 's-Gravenhage

- De hoofdstad van de Nederlandse provincie Zuid-Holland.
- Met ± 474.680 inwoners is het de derde gemeente van het land.
- Het is tevens de regeringszetel van Nederland, dus de zetel (of residentie) van de regering en het parlement.
- Tevens is het de woonplaats van koningin Beatrix.
- Omdat het om deze redenen eigenlijk ook aan de definitie van hoofdstad voldoet, wordt het in sommige buitenlandse gidsen en boeken eveneens wel als (de facto) hoofdstad van Nederland genoemd.
- De gemeente Den Haag maakt tevens deel uit van het kaderwetgebied Haaglanden.

Uitrit. 3 km 3,3 Den Haag – Bezuidenhout	Den Haag.	12
	Den Haag.	

Bezuidenhout

- Het Bezuidenhout is een wijk in het Haagse stadsdeel Haagse Hout.
- Deze wijk dankt zijn naam aan het feit dat het ten zuiden van het Haagse Bos is gesitueerd.
- De straatnamen in de wijk, verwijzen hoofdzakelijk naar Gouverneurs-Generaal in de gewesten van de WIC en VOC.
- Zo zijn er straten vernoemd naar Jacob Mossel en vele andere GG's uit Indië.
- Maar ook Peter Stuyvesant, die Nieuw Amsterdam stichtte.
- Jan van Riebeeck, de stichter van de Kaap in Zuid-Afrika.

Uitrit. 4 km 5,0 Voorburg km 5,0	Den Haag.	12
	Den Haag.	

Voorburg

- Kasteel Hofwyck aan de Vliet werd gebouwd in de periode 1641-1643 door Pieter Post.
- Het was het buitenhuis van Constantijn Huygens.
- Het vierkante gebouw is gelegen in een vijver.
- Tegenwoordig is het Huygens museum er in ondergebracht.
- Te zien zijn afbeeldingen, geschriften en portretten die herinneren aan Constantijn en Christiaan Huygens.
- In Museum Swaensteyn is een verzameling Oud-Romeinse objecten te bewonderen en verder topografie van Voorburg, een stijlkamer uit het midden van de 19de eeuw en werken van hedendaagse Voorburgse kunstenaars.

km.7.1 Knooppunt: Prins Claus Plein.	12	4 Delft - Rotterdam.	12
	4	4 Leiden - Amsterdam.	

De bouw van het Prins Clausplein

- In het begin van de jaren 80 is men begonnen aan de bouw van dit knooppunt dat de beruchte rotonde bij Voorburg moest vervangen.
- Het oude knooppunt Leidschendam werd op 20 juni 1985 door de bouw van dit sterplein omgedoopt tot knooppunt Prins Clausplein, naar Prins Claus.
- Het Prins Clausplein is een verkeersknooppunt voor de aansluiting van de autosnelwegen A4 en A12 bij Den Haag.
- Het knooppunt is een mooi voorbeeld van het sterknooppunt (Maltezerkruis).
- Knooppunt Prins Clausplein is gekoppeld aan Knooppunt Ypenburg.
- In 1998 werden de zogenaamde vlechtwerken tussen Prins Clausplein en Knooppunt Ypenburg gerealiseerd waardoor het aantal filegevoelige weefvakken afnam.

Uitrit. 5 km 8.4 Nootdorp	Nootdorp - Pijnacker.	12
	Den Haag.	

Nootdorp

- Een dorp in de gemeente Pijnacker-Nootdorp.
- Het ligt vlakbij Den Haag, Pijnacker en Delft.
- Dit dorp was tot 1 januari 2002 een zelfstandige gemeente.
- Om financiële redenen en omdat grote gebieden bij Den Haag werden gevoegd, ging Nootdorp met Pijnacker fuseren.
- Het grootste deel van de Vinex-locatie Ypenburg was oorspronkelijk Nootdorps grondgebied.
- Dit ging in het jaar 2002 gedeeltelijk over naar de gemeente Den Haag.

Bekende Nootdorpers

- Rita Verdonk, minister van vreemdeling zaken
- Maria van Oosterwijk, middeleeuws schilderes
- Jan Janssen, wereldkampioen wielrennen en winnaar van de Ronde van Frankrijk
- Piet van der Kruk, meervoudig Nederlands kampioen kogelstoten en gewichtheffen (zwaargewicht)
- De familie Massing, bekend van de SBS6-series Groeten uit de rimboe en Groeten terug.

Uitrit. 6 km 12.5 Zoetermeer-Centrum.	Zoetermeer.	12
	Zoetermeer.	

Zoetermeer

- De sterk gegroeide gemeente, zowel in omvang als in hoogte, heeft de oude kern weten te bewaren.
- In het poldergebied ten noorden van Zoetermeer ligt het Dagrecreatieterrein Noord-Aa, met diverse sportmogelijkheden.
- Het gebied is het gehele jaar toegankelijk

Uitrit. 7 km 16.1 Zoetermeer	N470	12
	Zoetermeer.	

Kerngegevens Zoetermeer

- Oppervlakte in hectare: 3.705
- Aantal inwoners: ± 118.183 (per 1 maart 2007)
- Aantal woningen: ± 50.893 (per 19 maart 2007)
- Bevolkingsdichtheid per km² land: 3.470
- Woningdichtheid per km² land: 1.478
- Gemiddelde woonbezetting: 2,35
- Aantal bedrijven: 3.514 (per december 2006)
- Aantal arbeidsplaatsen (vanaf 12 uur per week): 40.708 (per december 2006)
- waarvan aantal arbeidsplaatsen ICT-sector: 5.257
- Beroepsbevolking: 55.000 personen (per december 2006)
- Aantal geregistreerde werkzoekenden: 3.546 (september 2006)
- Aantal scholen: 66 (per 1 januari 2006)

Uitrit. 8 km 18.8 Bleiswijk	N209 Bleiswijk -Rotterdam	12
	N209 Moerkapelle - Alphen a/d Rijn	

Bleiswijk

- Een plaats en voormalige gemeente in de Nederlandse provincie Zuid-Holland.
- De gemeente telde 10.397 inwoners (1 januari 2007, bron: CBS) en had een oppervlakte van 21,99 km² (waarvan 0,82 km² water).
- Op 1 januari 2007 is de gemeente Bleiswijk samengegaan met de gemeenten Bergschenhoek en Berkel en Rodenrijs in de nieuwe gemeente Lansingerland.

Uitrit. 9 km 20,8 Zevenhuizen	N219 Zevenhuizen.	12
	Moerkapelle.	

Zevenhuizen

- Aan de zuidwestzijde van Rijksweg 12 staat de Molenviergang uit ca. 1730.
- De molens staan vlakbij elkaar en malen elkaar het water toe.
- Van mei t/m september zijn de molens om de week op zaterdag in werking, echter alleen bij voldoende wind.

Rottemeren

- Dit recreatiegebied, op de overgang van Groene Hart naar Randstad, strekt zich uit van Hillegersberg (Rotterdam) tot vlakbij Moerkapelle, waar de Rotte de A12 kruist.
- Vanuit Rotterdam komt u de Rottemeren binnen bij het Lage Bergse Bos.
- Een natuurwandelpad voert door dit parkachtige bos.
- Het Hoge Bergse Bos ligt gedeeltelijk op de puinheuvelds die zijn ontstaan door het storten van bouw- en sloopafval.
- Op de hoogste heuvel ligt een skihelling (25 meter).
- Waar de Rotte de A12 en de spoorlijn Gouda-Den Haag kruist, staat een 250 jaar oude Molenviergang.

Uitrit. 10 Waddinxveen km 23.9	N456 Moordrecht – Rotterdam.	12
	N453 Waddinxveen.	

Omgeving van Waddinxveen

- Ingeklemd tussen de A12, de Gouwe en de ringvaart van de Zuidplaspolder ligt Natuurgebied 'T Weegje.
- Op deze oude veenplas en de natte weilanden eromheen kunt u blauwe reigers, grutto's, meerkoeten, kievitten en futen zien.
- In het gebied is een natuurwandelpad uitgezet.
- Het Gouwebos is een nieuw natuur- en recreatiegebied tussen Boskoop en Waddinxveen.
- Het bos is samengesteld uit soorten die hier van oorsprong thuishoren (populier, vlierbes, els, es en eik).

km. 26,9 Knooppunt: Gouwe	12		12
	20		

Gouwe Aquaduct

- Om ook aan de toekomstige drukte op de weg te kunnen voldoen is er een 2 x 4 baans snelweg aangelegd inclusief vluchtstrook.
- De uiteindelijke lengte van het aquaduct is op die manier 46 meter geworden, van muur tot muur.
- De lengte van de autotunnel is tot stand gekomen door de voorwaarden dat de helling van de toeritten niet meer dan 1:40 mocht zijn en dat de vrije hoogte in de tunnel minimaal 4 meter 50 moest zijn.
- Dit heeft een bak opgeleverd met een totale lengte van 699 meter, waarvan 70 meter onder het aquaduct
- Het Gouwe Aquaduct is een aquaduct dat het verkeer op de rijksweg A12 de Gouwe ongehinderd laat kruisen.
- Dit kunstwerk bevindt zich ten westen van Gouda, vlak voor de aansluiting van de A20, (van Hoek van Holland naar Gouda), met de A12.
- Het aquaduct werd op 6 oktober 1981 voor het verkeer opengesteld.
- De oude brug was een groot knelpunt doordat er geen middengeleiderail op was, de rijstroken smal waren en er te weinig invoegruimte voor de richting Rotterdam aanwezig was.
- De gekanaliseerde Gouwe is relatief smal, maar wordt door veel scheepvaart gebruikt.
- Nadat in 1936 de Julianasluis en het Gouwekanaal waren opengesteld, werd in 1938 een basculebrug over de Gouwe aangebracht in de toen nieuwe rijksweg.
- Deze brug had lange tijd voldoende capaciteit en openingssnelheid voor het toenmalige verkeer.
- Met de toenemende automobiliteit kwam daar in de jaren zeventig van de twintigste eeuw al gauw een eind aan.
- Bij openen van de brug ontstonden lange files, terwijl de openingstijden voor de scheepvaart ook tot enkele malen per dag beperkt moesten worden.
- Met de opening van het aquaduct kwam hieraan een eind.
- Het brede wegvlak geeft de zich hierop kruisende dan wel in- of uitvoegende verkeersstroom de benodigde ruimte.
- De afmetingen lieten zich bepalen door de drukte op het water en de drukte op de weg.

Gouwe (rivier)

- De Gouwe is een gekanaliseerde rivier in Zuid-Holland, die van noord naar zuid een traject van de Oude Rijn naar de Hollandse IJssel aflegt.
- Aan de noordkant bevindt zich Gouwsluis te Alphen aan den Rijn.
- Dan volgen de dorpen Boskoop en Waddinxveen en aan de zuidkant de stad Gouda, waar de Gouwe zich vertakt in een oude stroom door de stad en een westelijk kanaal (Gouwekanaal met de Julianasluis) erlangs.
- Bij Gouda bevond zich van oudsher een sluis met een tol.
- Deze Havensluis vormde tot in de jaren vijftig van de vorige eeuw de verbinding tussen de Haven en de Gouwe met de Hollandse IJssel.
- Een andere verbinding tussen de Gouwe en de IJssel wordt gevormd door de Mallegatsluis en loopt via de Turfsingel.
- Kenmerkend voor de Gouwe zijn de drie opvallende hefbruggen bij Alphen, Boskoop (de Boskoopse hefbrug) en Waddinxveen.
- De Gouwe maakte deel uit van de voornaamste (verplichte) scheepvaartverbinding in Holland, die Dordrecht met Haarlem en later met Amsterdam verbond.
- De Gouwe fungeert tevens als boezemwater voor het Rijnland.

Uitrit. 11 Gouda km 29.0	Gouda	12
	N452 N207 Boskoop - Schoonhoven	

Gouda ± 67.500 inwoners.

- Gouda is de grootste stad en tevens een van de oudste steden van het Groene Hart.
- Meer dan 300 monumenten zijn het bewijs van een bloeiende historie.
- Het verleden laat zich aflezen aan de gevels van het stadhuis, de Waag, het oudemannenhuis, het weeshuis, de visbank, het tolhuis, de Lazaruspoort en de vele andere gebouwen met allang verloren gegane functies.
- De voorbije tijd is weliswaar prominent aanwezig, maar Gouda is geen ingeslapen stad.
- De laatste dertig jaar is er op grote schaal gebouwd.
- Het gebied tussen de IJssel, Gouwe en A12 is inmiddels volgebouwd met woonwijken en bedrijfsterreinen.

Uitrit. 12 km 33,1 Reeuwijk	Reeuwijk.	12
	N459 N11 Bodegraven -Alphen a.d Rijn	

Reeuwijk ± 12.750 inwoners.

- De Reeuwijkse Plassen bestaan uit dertien rechthoekige plassen, van elkaar gescheiden door smalle stroken land.
- Deze repen land zijn begroeid met elzen, berken en wilgen, waardoor de plassen besloten eenheden vormen.
- Het gebied is geliefd bij surfers, zeilers en andere watersporters.

"Heksenwaag"

- De waag in Oudewater is vooral gebruikt voor het wegen van agrarische producten (hennep), maar is door een heel ander fenomeen bekend geworden.
- Keizer Karel V gaf de stad in 1595 het recht van hekserij beschuldigde vrouwen te wegen en vast te stellen of hun gewicht overeenkwam met hun lichaamsbouw.
- Een heks heeft een verbond met de duivel en daarom stoot de aarde haar af, zo beweerden de inquisiteurs.
- Vooral alleenstaande vrouwen werden van hekserij beschuldigd.
- Hun 'boze oog' zou miskramen en mislukte oogsten veroorzaken.
- Wegen was een beproefde methode om te bepalen dat een vrouw met de duivel onder een hoedje speelde.
- Men ging ervan uit dat als het gewicht van de vrouw niet correspondeerde met haar postuur, ze een heks was.
- Eerst werd nog gecontroleerd of de vrouw stiekem gewichten bij zich had gestopt.
- De waag van Oudewater zou een van de weinige in Europa zijn geweest waar op een eerlijke wijze werd gewogen.
- De vrouwen gingen dan ook allemaal vrijuit.
- Van heinde en verre kwamen ze naar Oudewater om zich te laten wegen.
- Ze ontvingen een Certificaet van Weginghe waarin officieel werd verklaard dat hun gewicht in orde was.
- In 1729 vond de laatste weging van een vermeende heks plaats.
- Nu is de waag een museum waar de gruwelijke geschiedenis van de heksenwaan wordt belicht.

Uitrit. 12a km 35,2 Bodegraven	Alleen in de richting Den Haag.	12
	N11 Bodegraven/ Alphen a.d Rijn	

Bodegraven ± 18.800 inwoners.

- Bodegraven is ontstaan op de plaats waar de veenstroom Oude Bodegrave zich bij de Oude Rijn voegde.
- De stad heeft een nogal onfortuinlijk verleden.
- Een kleine greep uit vijf eeuwen rampspoed: ten tijde van de Hoekse en Kabeljauwse twisten werd het dorp platgebrand (1489).
- In 1507 en 1512 kwam de Gelderse roofridder Maarten van Rossem al plunderend langs en in 1672 trokken Franse troepen brandstichtend door het dorp.
- En in 1870 ontstond in bakkerij Mol een brand die zich snel verspreidde en het centrum van Bodegraven in de as legde.
- Veel huizen, de Lutherse Kerk en het oude raadhuis gingen in vlammen op.
- Enkele dagen later kwam een landelijke hulpactie op gang op initiatief van Leidse studenten.
- In korte tijd wisten ze fl 40.000 in te zamelen voor de wederopbouw.

Bodegraven km 35,2   12

Uitrit. Uitrit 13 km 40.2 Nieuwerbrug	Waarder.	12
	Nieuwerbrug.	

Nieuwerbrug

- Een dorp in de gemeente Bodegraven en telt ± 1800 inwoners.
- Het ligt aan de Oude Rijn en aan de Dubbele Wiericke.
- Nieuwerbrug is gesticht in 1651 met een brug tussen Bodegraven en Woerden.
- Dit was een belangrijke brug voor de handel tussen deze twee steden.
- Nieuwerbrug heeft de enige tolbrug van Nederland.
- Deze wordt met de hand omhoog en naar beneden gehaald.
- Nieuwerbrug had het kleinste museum van Nederland, namelijk de Eeuwfeesttoren.

Waarder

- Het dorp is omsloten door de steden Woerden en Oudewater (provincie Utrecht) en de dorpen Papekop, Driebruggen en Nieuwerbrug.
- Waarder was tot 1964 een zelfstandige gemeente.
- Van 1964 tot 1989 behoorde Waarder tot de gemeente Driebruggen.
- Vanaf 1989 behoort het tot de gemeente Reeuwijk.
- Het dorp is overwegend protestants.

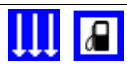
Uitrit. 14 Woerden km 45,7	N204 Lintschoten - Montfoort.	12
	N204 Woerden.	

Woerden

- Het oude Hollandse stadje ligt te midden van polders aan de oevers van de Oude Rijn.
- Het oude Woerden ligt binnen de Singel en het gedeelte rondom het Kerkplein is fraai gereconstrueerd.
- Van het kasteel van Woerden is niet veel meer over.
- Het is nu in gebruik bij de Koninklijke Landmacht.
- In de voorgevel van het voormalige Stadsbuis en rechthuis bevindt zich nog de schandpaal.
- Thans Stadsmuseum met een expositie van oude opgravingen, prenten en meubilair die een overzicht geven van de geschiedenis van Woerden.
- Op de beiaard van de Grote of St. Petrus kerk uit de 15de eeuw worden in de zomermaanden op woensdagmorgen concerten gegeven door de stadsbeiaardier.
- Molen De Windhond is een stellingkorenmolen uit 1755 en staat op een oud bolwerk.

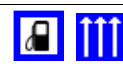
Omgeving van Woerden

- Van Woerden in oostelijke richting tot Putkop ligt direct langs de Oude Rijn het Jaagpad uit 1664.
- Het is een rustig wandel- en fietspad met uitzichten op de bochtige en door veel begroeiing omgeven Oude Rijn.
- In het veenweidegebied ten noorden van Woerden ligt natuur- en recreatieterrein Oortjespad met een natuurpad, kinderboerderij en bezoekerscentrum.
- In een oude boerderij is een expositie ingericht over het landschap en de flora en fauna van het Hollands-Utrechts veenweidegebied.
- De Linschoten was vroeger een belangrijke zijtak van de Oude Rijn.
- Nu is het een smalle, kronkelige stroom omzoomd door knotwilgen.
- Het oude dorp Linschoten bestaat voor een groot deel uit goed geconserveerde boerderijen en huizen uit de 17de en 18de eeuw.
- De toren van de Sint Janskerk (15de eeuw) vertoont invloeden van de Romaanse bouwkunst, zoals het reliëfmetselwerk en de rondbogen.
- Om verzakking te voorkomen, heeft men de toren in de vorige eeuw met negen meter bekort.

Bijleveld km 50,7

Hellevliet km 51,5

Montfoort ± 12.700 inwoners.

- Montfoort is een klein, kalm stadje aan de Hollandse IJssel met een bewogen historie.
- Bisschop Godfried van Rhenen van Utrecht liet hier in 1163 aan de IJssel een kasteel bouwen.
- Het diende als vooruitgeschoven post ter verdediging tegen de agressieve Hollandse graven.
- Het beheer van het kasteel werd in handen gelegd van een trouwe vazal, zijn opvolgers kregen de functie van burggraaf.
- Hieraan waren vergaande bevoegdheden verbonden in de wijde omgeving van Montfoort.
- De burggraaf was onder andere belast met de rechtspraak en het toezicht op de waterhuishouding.
- Rond het kasteel ontstond een markt en later ging een aantal kooplieden en ambachtslieden zich er permanent vestigen.
- Ze wisten zich beschermd door de kasteelheer.

Uitrit. 15 De Meern km 54,3	N228	Montfoort.	12
	N228	N198 De Meer.	

De Meern

- Een dorp in de gemeente Utrecht, in de Nederlandse provincie Utrecht.
- De Meern ligt net ten noorden van de autosnelweg A12 en Knooppunt Oudenrijn.
- Het riviertje de Leidse Rijn loopt door het oude dorp.
- De Meern is op 1 januari 1954 ontstaan uit de dorpjes Oudenrijn en Veldhuizen.
- Tot 2001 was het een zelfstandig dorp behorende bij de voormalige gemeente Vleuten-De Meern.
- Sindsdien is het een onderdeel van de stad Utrecht, dankzij één stem meerderheid in de Tweede Kamer en is het ingedeeld bij de wijk Vleuten-De Meern met wijknummer 10.
- Het dorp heeft echter niet zijn volledige zelfstandigheid verloren, zoals plaatsnaamborden en postadressen.
- In 1999 had het dorp ± 10.330 inwoners.

Nieuwbouw

- De nieuwbouwwijken Veldhuizen en De Balije ten westen van het oude dorp, zijn onderdeel van de Utrechtse Vinex-wijk Leidsche Rijn.
- Ten oosten van het oude dorp ligt het industriegebied Oudenrijn (voormalig Strijkviertel) en ten noorden ligt het Leidsche Rijn Park en de wijken Vleuterweide,
- Het Zand, Langerak en Parkwijk, ook onderdeel van Leidsche Rijn.

km.58.4 Knooppunt: Oudenrijn.	12 2	2 's Hertogenbosch -	12
		Eindhoven 2 Amsterdam.	

Uitrit. 16 Nieuwegein km 58.9	Nieuwegein.	12
	Utrecht.	

Nieuwegein

- Het is met 61.234 inwoners (per 1 januari 2007, bron: CBS)) na Utrecht zelf de grootste gemeente van de agglomeratie Utrecht.
- Nieuwegein is ontstaan op 1 juli 1971 na samenvoeging van de vroegere gemeenten Jutphaas en Vreeswijk.
- Nabij Nieuwegein, een groeikern met Kasteel Rijn-huizen en Huis Oudegein, staat de Oudegeinse Poldermolen, een wipmolen uit 1640.
- Aardig in Vreeswijk is de omgeving van de Oude Sluis.

Uitrit. 17 Kanaleneiland km 60.3	Utrecht.	12
	Utrecht.	

Kanaleneiland

- Kanaleneiland is een typische naoorlogse wijk met veel eentonige semi-hoogbouw (portiekflats van 4 hoog zonder lift), rechte straten en relatief veel kijkgroen.
- De subwijk heeft een sobere en hier en daar grauwe uitstraling, met name in Kanaleneiland-Noord.
- Dit kan worden beschouwd als een nawee van de Nieuwe Zakelijkheidsstijl uit de jaren zestig.
- Dat Kanaleneiland ook wel het Rozeneiland werd genoemd lijkt erg lang geleden.
- Al jaren staat 'Kanaleneiland' synoniem voor criminaliteit en armoede.
- De wijk heeft de meest roemruchte reputatie in de stad.
- Er is dan ook sprake van een zeer hoge werkloosheid, een zeer hoge concentratie van etnische minderheden (vooral Marokkaans en Turks), en zeer veel lage inkomens.
- Ondanks de grote inzet van gemeente, instanties en bewoners blijft de wijk een sterk ondergemiddelde positie in de stad hebben.
- Wél is de criminaliteit sinds 2000 sterk dalende, en lijken andere wijken zoals Overvecht de titel als 'dé achterstandswijk van Utrecht' over te nemen, aangezien steeds meer kansarmen zich verplaatsen.

Uitrit 18 Hoograven km 61.6	N408 Utrecht - Houten.	12
	Utrecht.	

Hoograven

- Een subwijk in de stad Utrecht, behorende tot de wijk Zuid.
- De wijk ligt tussen de Vaartsche Rijn in het westen, de wijk Tolsteeg in het noorden, de Waterlinieweg in het oosten en de A12 in het zuiden.
- Hoograven kan worden opgedeeld in Oud- en Nieuw Hoograven.
- De wijk behoorde vroeger toe aan de gemeente Jutphaas en is op 1 januari 1954 aan de gemeente Utrecht toegevoegd.
- In de jaren dertig had Jutphaas reeds de woonwijk die nu bekend staat als Oud Hoograven gebouwd.
- Een straat als de Julianaweg herinnert er nog aan dat dit deel vroeger aan Jutphaas toebehoorde.
- De huisnummering start aan de kant van Jutphaas en niet, zoals gebruikelijk, aan de kant van het centrum van Utrecht.

Nieuw Hoograven (ook Hoograven-Zuid genoemd)

- Is een wijk in Utrecht en vormt samen met Oud Hoograven de subwijk Hoograven.
- Het is een subwijk van Utrecht-Zuid. Omringd door de wijken Oud Hoograven, Tolsteeg, Bokkenbuurt, Rotsoord, Lunetten en het industrieterrein Westraven.
- Nieuw Hoograven is een zogenaamde urgentiewijk, de wijk staat in de top drie van meest zorgwekkende wijken van Utrecht, bijna de helft van de bewoners is van niet Nederlandse afkomst (46%), de criminaliteit is erg hoog, veel lage inkomens (51%), weinig hoge inkomens (8%) en de werkloosheid is relatief ook hoog (37%).
- Vooral rond 't Goylaan is de problematiek groot.
- Net als Kanaleneiland en Overvecht bestaat het merendeel van de wijk uit sociale woningbouw en flats.

km.62.3 Knooppunt: Lunetten.			Gorinchem - Breda.	
			Almere - Amersfoort.	

Lunetten

- Is een subwijk in de stad Utrecht, behorende tot de wijk Zuid.
- De naam van de wijk verwijst naar de aangrenzende lunetten; pijlvormige verdedigingswerken die omgeven zijn met water.
- Deze Lunetten op de Houtense Vlake behoren tot de Nieuwe Hollandse Waterlinie.
- Ten zuiden en oosten van Lunetten liggen de autosnelwegen A12 en A27, met het verkeersplein Lunetten.
- In het noordoosten is een treinstation (station Utrecht Lunetten).
- In het westen is de Waterlinieweg de grens van de wijk.

De Forten

- In de provincie Utrecht ligt een belangrijk deel van het militaire erfgoed van ons land.
- Naast de Romeinse Limes lopen er vier waterlinies door de provincie: de Oude Hollandsche Waterlinie, de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, de Grebbelinie en de Stelling van Amsterdam.
- Daarnaast is er al meer dan 200 jaar militaire aanwezigheid op de Utrechtse Heuvelrug.
- Het militaire bedrijf heeft al met al een belangrijk stempel op het landschap gedrukt.
- Wellicht de meest in het oog springende militaire overblijfselen zijn de forten van de waterlinies.

  De Forten km 65,0	
---	---

Uitrit.19 Bunnik km 67,7	N229 Odijk.	12
	Bunnik	

Omgeving van Bunnik

- Ten westen van het dorp liggen Fort Rhijnauwen en Landgoed Amelis Weerd.
- Dichtbij Bunnik ligt De Niënhof, een buitenhuis met landschapspark.
- Tegenover de Niënhof leidt een pad naar Huis Cammingha, een kasteeltje uit het begin van de 15de eeuw.
- Ten zuiden van de A12 liggen de boomgaarden en weilanden van het Kromme Rijngebied met daarin de dorpen Odijk en Werkhoven.

Odijk

- In het begin van deze eeuw nog een esdorp met een meent in het centrum, is sterk uitgebreid.
- De Meent is nog aan de langgerekte vorm te herkennen.

Werkhoven

- Middenin ligt de mooie Brink met lindebomen, omringd door huizen uit de 18de en 19de eeuw.
- Daar staat ook de Sint Stefanuskerk met een 12de eeuwse romaanse toren.
- Vlakbij Werkhoven ligt kasteel Beverweerd, van oorsprong een woontoren uit de 13de eeuw die uitgroeide tot kasteel en in de vorige eeuw in neogotische stijl is verbouwd.
- Bij het landgoed horen boerderijen die zijn te herkennen aan rood gele luiken.

De Utrechtse Heuvelrug

- Is een zandrug in het landschap van de provincies Utrecht en Noord-Holland tussen de randmeren in het noordwesten en de Rijn in het zuidoosten.
- De contouren van de lange heuvelrug die van Huizen tot Rhenen loopt tekenen zich overal duidelijk af.
- Het hoogste punt is de Amerongse Berg met 68 m. boven zeeniveau.
- De Utrechtse Heuvelrug heeft meerdere 'toppen' boven de 50 m.
- Het meest zuidelijke punt is de Grebbeberg.
- De Utrechtse Heuvelrug heeft veel bos.
- Daarnaast vinden we er een aantal heidegebieden en enkele stuifzanden.
- Het gebied strekt zich van het Gooimeer tot de Nederrijn uit over een totale lengte van circa 50 km.
- De totale oppervlakte is ongeveer 23 000 ha.
- Daarmee is het na de Veluwe het grootste bosgebied van Nederland.

Uitrit.20 Driebergen km 71,7

**N225 Driebergen.
Zeist.**

12

Driebergen-Rijsenburg ± 18.500 inwoners.

- In 1931 gingen de dorpen Rijsenburg en Driebergen in één gemeente samen.
- De ridderhofstad Rijsenburg werd al in 1279 genoemd, maar de bouw van de r.k. kerk in 1809 gaf de aanzet tot het ontstaan van het dorp Rijsenburg, dat als een (katholieke enclave) in de gemeente Driebergen lag.
- Het oude gemeentehuis Sparrendaal is nu in gebruik voor representatieve doeleinden.
- Het kleine Museum 'T Schilderhuis geeft een overzicht van de geschiedenis en traditie van de strijdkrachten aan de hand van uniformen, onderscheidingen en militaire curiosa.
- De Heidetuin ligt in het Rijsenburgse bos.
- In de tuin groeien ongeveer 200 verschillende heidesoorten, die van februari-april en juli-november in bloei staan.

Uitrit.21 Maarn. km.77.3	N227 Doorn.	12
	N227 Maarn – Amersfoort.	

Maarn ± 4500 inwoners.

- Maarn ligt op de grens van de Heuvelrug met de Gelderse Vallei.
- 'Van spoorwegdorp tot forenzendorp', zo luidt in het kort de geschiedenis van het dorp.
- Bij de aanleg van de spoorlijn Utrecht - Arnhem moest ter hoogte van Maarn heel wat zand verzet worden, omdat de treinen de hellingen van de heuvels niet konden beklimmen.
- Het zand werd gebruikt voor de versteviging van de spoorlijnen Utrecht - Rotterdam en Gouda - Den Haag die dreigden te verzakken in de slappe veenbodem.
- Zoveel zand was nodig dat een grote zandafgraving ontstond.
- Rond de eeuwwisseling legden de NS een enorm rangeerterrein bij Maarn aan, waardoor het aantal inwoners opnieuw toenam.
- In 1933 werd het terrein opgeheven en vertrok het spoorwegpersoneel, maar de zanderij bleef open.
- Na de Tweede Wereldoorlog kwamen de forenzen die, aangetrokken door de goede auto en treinverbindingen, in de bosrijke omgeving hun huizen lieten bouwen.

Uitrit.22 km 80.9 Maarsbergen	N226 Leersum - Amerongen.	12
	N226 Maarsbergen - Woudenberg	

Maarsbergen

- Maarsbergen is genoemd naar het kasteel aan de Ruitersweg.
- Het kasteel met torens en grachten is van oorsprong middeleeuws, later verbouwd. maar door een restauratie in 1930 teruggebracht in de vorm die het voor de Franse Revolutie had.
- Het kasteel is niet te bezichtigen, maar wel van de weg af te zien.
- Liefhebbers van kaas kunnen terecht bij Kaasboerderij en -museum Weistaar. Rottegatsteeg 6, waar een collectie van 18 verschillende kaaspersen en 25 boterkarnen is te zien.
- Het gehele jaar geopend van maandag t/m zaterdag: rondleidingen na afspraak.

  Bloemheuvel km 84,9	Oudenhorst km 85,7 12
--	---

Uitrit.23 Veenendaal km 91,9.	N223 Veenendaal.	12
	N223 Renswoude – Ederveen.	

Veenendaal ± 51.000 inwoners.

- De textiel- en sigarenindustrie was lange tijd beeldbepalend voor Veenendaal.
- Veenendaal is in de 16de eeuw als veenkolonie van Rhenen ontstaan.
- De uitgestrekte veengebieden ten noorden van Rhenen waren eigendom van bisschop David van Bourgondië.
- Hij liet in 1473 de Grift graven om het moerassige gebied te ontwateren, waarna het veen afgegraven kon worden.
- De Antwerpse fabrikant Van Schoonbeke verwierf in 1550 het exploitatierecht en liet een kanaal - de Schoenderbeekse Grift graven naar Amersfoort, van waaruit de turf via de Eem naar Antwerpen ging.
- De turfwinning trok arbeiders naar de venen, waardoor een kleine nederzetting ontstond.
- In de 18de eeuw raakten de venen uitgeput en werd overgeschakeld op het spinnen en weven van wol.
- Uit de huisnijverheid ontstonden industriële wolkamerijen en spinnerijen, zoals Scheepjeswol, Hollandia, Frisia en de Veenendaalse Spinnerij en Weverij.
- De familie Van Schuppen was de grondlegger van de tabaksindustrie (Ritmeester en Panter).
- Een keer per jaar komen de imkers en vele dagjesmensen bijeen op de jaarlijkse Bijenmarkt op de 3de dinsdag in juli.
- Enige voorzichtigheid is wel gewenst, want er wordt wel eens een prikje uitgedeeld.
- De Lampegietersavond is een kinderoptocht met lampionnen volgens oude traditie op maandag nabij 17 september.

Knooppunt: Maanderbroek.	12	30 Barneveld - Lunteren 1	12
	30		

Uitrit. 24 Wageningen km 109.5	N781 Bennekom - Wageningen	12
	Ede / Lunteren	

Ede 60.000 inwoners.

- Centraal in Nederland en met goede (openbaar-)vervoersaansluitingen, is Ede een aantrekkelijke vestigingsplaats voor bedrijven met een volumineuze productie.
- Rond het centrum bieden de tien bedrijfs- en industrieterreinen ruimte aan onder meer AKZO, Ahold Grootverbruik en Riedel Softdrinks.
- Het Ministerie van Defensie is al sinds 1906 een belangrijke werkgever.
- Vanuit een toeristisch oogpunt is het militair gebruik van de nabijgelegen heidevelden een minpunt, al wordt het enigszins goedge maakt door twee militaire musea.
- Het Museum Verbindingsdienst geeft een kijk op ruim honderd jaar militaire telecommunicatie.
- Terwijl foto's en geschut in het Museum Historisch Lua Materieel de luchtdoelartilleriegeschiedenis sinds 1922 inzichtelijk maken.
- Aanzienlijk breder van opzet is het Historisch Museum Ede, gevestigd in een treinstation uit 1902 dat tot monument is verklaard.
- De boemel Ede-Barneveld stopt er nog steeds.
- De expositie begint bij de prehistorie met aardewerk, vuistbijlen en een maquette van een grafheuvel.
- Ten noorden van Ede vindt u de fraai gelegen, gerestaureerde (1981) Doesburgermolen, gebouwd in 1507 en daarmee de oudste standerdmolen van Nederland.
- 'Standerd' verwijst naar de zware balk waarop het hele bovendeel rust en draait.

Ginkelse Heide

- Parachutisten tijdens de dropping op de Ginkelse heide op 16 september 2006 ter nagedachtenis van de Slag om Arnhem
- De **Ginkelse Heide** is een heidegebied bij Ede dat wordt afgewisseld met bos.
- In dit gebied ligt een vliegveldje, dat in gebruik is door twee modelvliegtuigclubs en waarvoor een vergunning is afgegeven.
- Bij de schaapskooi bevindt zich een gedoogzone voor het gebruik van vliegers.
- Op 18 september 1944 vonden op de Ginkelse Heide geallieerde luchtlandingen plaats in het kader van Operatie Market Garden.
- De luchtlandingen worden jaarlijks herdacht bij het Airborne monument nabij de Verlengde Arnhemseweg (N224).

  De Buunderkamp	't Ginkelse Zand 12
---	---

Uitrit. 25 Oosterbeek km 119,8.	N224 Oosterbeek – Wolfheze.	12
	N224 Ede.	

Oosterbeek

- Oosterbeek is de grootste plaats van de Nederlandse gemeente Renkum.
- De plaats heeft circa elfduizend inwoners, en beschikt over een spoorwegstation.
- Hier vandaan loopt een trolleybuslijn richting Arnhem.
- Bernulphus van Utrecht is de patroonheilige van Oosterbeek.
- De naam Oosterbeek zou zijn afgeleid van Ostbac, de beek die door het Zweiersdal stroomde.
- In de 10de eeuw werd er een kerkje gebouwd.
- Delen daarvan maken nog deel uit van de huidige kerk op die plaats.
- In de 14de eeuw werd het kerkje uitgebreid met een toren, en werd in de buurt een klooster gebouwd.
- Tijdens de Slag om Arnhem deed het kerkje, dat inmiddels talloze malen was verbouwd en uitgebreid, dienst als verbandpost voor de geallieerde troepen die te Oosterbeek bijeengedreven waren.
- Het raakte zwaar beschadigd in de strijd en werd in 1946 gerestaureerd.

Tweede Wereldoorlog

- Tijdens de Tweede Wereldoorlog is in en rond Oosterbeek hevig gevochten.
- Vrijwel het gehele benedendorp werd verwoest.
- In hotel Hartenstein was tijdens de Slag om Arnhem het hoofdkwartier van de 1ste Britse Luchtlandingsdivisie onder generaal-majoor Roy Urquhart gevestigd.
- Ook dit hotel werd grotendeels verwoest, maar het werd na de oorlog gerestaureerd. Sinds 1980 is hier het Airborne Museum gevestigd.
- Te Oosterbeek bevindt zich ook het Hotel De Bilderberg, waar in 1954 de eerste Bilderberg-conferentie werd gehouden.
- Iedere eerste zaterdag van september vindt in Oosterbeek het grootste eendaagse wandelevenement ter wereld plaats; de Airborne Wandeltocht.

km. 121.3 Knooppunt: Grijsoord	12 50	50 Nijmegen – 's-Hertogenbosch	12

De Schaars km 125,3	🚗 ↑↑↑	12
----------------------------	---	---

Omgeving van Oosterbeek

- Ten noordoosten is het voormalige kloosterbezit Warnsborn (samen met De Vijverberg 325 ha) rijk aan bronnen, beken en vijvers.
- Ten zuiden van het niet eens zo gek dure Hotel Groot Warnsborn zorgt een beekdal voor grote hoogteverschillen.
- Ten westen van Oosterbeek en hoog boven de Rijn is de Westerbouwing al generaties lang een bron van vertier.
- Het uitzicht over de Betuwe is gratis en dan zijn er ook nog een moonwalk, kabelbaan, kinderautobaan en een automatenhal.
- De Rijnkade in Arnhem, 10 km verder, is per boot bereikbaar.
- Naast de aanlegsteiger meert het voetveer naar Driel in de Betuwe af.

km. 128.8 Knooppunt: Waterberg	50 12	50 Apeldoorn – Zwolle.	12

Uitrit. 26 km 129,0 Arnhem – Noord.	Arnhem - Roozendaal	12
--	----------------------------	---

Arnhem

- In het stadsbeeld van Arnhem is vooral de Grote of St. Eusebiuskerk dominerend.
- Deze driebeukige kruisbasiliek uit 1452 wordt nu gebruikt voor tentoonstellingen e.d.
- De toren is in de zomermaanden te beklimmen.
- Belangrijke kerken zijn ook de Waalse Kerk aan de Beekstraat en de Basiliek St. Walburgis, de oudste kerk van de stad (14de eeuw).
- Overige historische bouwwerken zijn het Waaggebouw uit 1767, de Sabelpoort tussen de Markt en de Rijn (door een glazen luchtbrug verbonden met het markante moderne provinciehuis), en het Stadhuis, ook wel Duivelshuis of Maarten van Rossumhuis genoemd.
- De duivel- en saterkoppen sieren de renaissancegevel.
- Parken en tuinen zijn in Arnhem goed vertegenwoordigd.
- Aan de Zijpendaalseweg liggen Park Gulden Bodem en Park Zijpendaal nabij Kasteel Zijpendaal.
- Park Sonsbeek is een historisch stadspark met bezoekerscentrum de Watermolen naast de waterradmolen; verder uitspanningen en o.a. hertenkamp.

km 135,5 Knooppunt: Velperbroek	A348	N325 Arnhem – Nijmegen. Velp – Rheden.	12
--	--	---	--

Velp

- **De Oude Jan** is omstreeks 1100 van turfsteen gebouwd in Romaanse stijl.
- De kerk bestond in zijn oudste vorm alleen uit het schip voor de gelovigen en het koor voor de priesters.
- Van dit Romaanse koor is niets meer over.

Openluchttheater De Pinkenberg

- Velp beschikt over een heus openluchttheater, waar u in de maanden juni, juli en augustus theatervoorstellingen voor volwassenen en kinderen en filmvoorstellingen kunt bezoeken.

Waterhuishouding

- De beek uit de Velper bossen is prachtig te volgen per fiets lang kasteel Biljoen tot aan de IJssel bij de Lathumseveerweg.
- Aan de Lathumseveerweg staat het voormalig stoomgemaal 'De Volharding' (1875).
- Deze is, samen met twee zomerdijken en drie nabijgelegen bakstenen sluisjes, in 1996 op de gemeentelijke monumentenlijst geplaatst

De Watermolen

- Restaurant Taveerne de Watermolen dateert uit 1391 en is tot 1921 als korenmolen in gebruik geweest.
- De Watermolen is de nog enige in werking zijnde molen in de gemeente Rheden.
- Vandaag de dag is er een restaurant gevestigd.
- Indien geopend, kunt u de molen bezichtigen.

De IJsselbrug.

- De rivier de IJssel (of Geldersche IJssel, ter onderscheiding van de Hollandse IJssel, Nedersaksisch: Iessel) is een aftakking van de Rijn.
- Zij takt bij Westervoort ten oosten van Arnhem af van de Rijn en stroomt in noordoostelijke en later in noordelijke richting naar het Ketelmeer resp. het IJsselmeer.
- De lengte van de IJssel is ongeveer 125 km.
- Van Deventer tot voorbij Hattem vormt de rivier de grens tussen Gelderland en Overijssel, hoewel gedeelten van dat traject geheel op Overijssels grondgebied liggen (bij Deventer, Olst en Wijhe).
- Dat geldt ook voor het laatste traject.
- Voorbij Kampen en het ertegenover gelegen IJsselmuiden vormde de rivier een kleine delta, maar behalve het Keteldiep, de hoofdtak, zijn de andere armen afgedamd.
- De voornaamste plaatsen aan de IJssel zijn Zutphen, Deventer, Zwolle en Kampen.

Uitrit. 27 km 136,1 Westervoort	N338 Giesbeek.	12
	Westervoort.	

Westervoort

- Was oorspronkelijk een agrarische gemeenschap met veel tuinbouw op de vruchtbare oeverwallen.
- Ook hier was de laatste tijd een sterke bevolkingsgroei door overloop uit Arnhem, maar deze iets afgeremd.
- In Westervoort is de oude kerk Nederlands-hervormd.
- Westervoort behoorde niet tot het Kleefse gebied, maar was een heerlijkheid, eerst van Bergh, later van Arnhem.
- Aan de Rijksweg naar Duiven staat Boerderij Hamerden, genoemd als havezate in 1435.
- Sinds 1736 is het een boerderij.
- Het gebouw heeft twee vroeg 16de eeuwse topgevels en sporen van oude vensters.

Uitrit. 28 Duiven km 137,7.		12
	N810 Duiven – Zevenaar.	

Duiven

- Is een plaats en gemeente in De Liemers .
- De gemeente ligt aan de snelweg de A12, ten noorden van het Pannerdens Kanaal.
- De gemeente telt ± 25.627 inwoners en heeft een oppervlakte van 35,15 km² (waarvan 0,48 km² water).
- Van 1986 tot en met 1994 is Duiven groeigemeente geweest.
- Vanaf 1995 richt ze zich voornamelijk op het beheer en onderhoud van haar eigendommen en grondgebied.
- De gemeente Duiven maakt deel uit van de Stadsregio Arnhem-Nijmegen.

  Oudbroeken km 140,2	Aalburgen km 139,2 	12
--	---	---

Pannerdensch Kanaal

- Het Pannerdensch Kanaal werd gegraven tussen 1701 en 1709, aanvankelijk als verdedigingslinie zonder verbinding met Rijn en Waal;
- pas enkele jaren later werden deze verbindingen gelegd met als doel de watertoevoer naar de IJssel en de Neder-Rijn veilig te stellen.
- Naast een economisch voordeel (de loop van de Neder-Rijn werd verkort), had dit vooral een strategisch belang omdat dit de aanvoer van water voor de nieuwe Hollandse waterlinie betreft.
- Het Fort Pannerden, aan de voet van de Waal en het Pannerdensch Kanaal werd aangelegd om de waterverdeling die bij deze splitsing plaatsvindt te waarborgen.

Uitrit. 29 Zevenaar km 143.4	N336 Zevenaar – Lobith.	12
	N336 & N813 Doesburg – Didam.	

Zevenaar ± 27.000 inwoners.

- De gemeenten in de westelijke Liemers zijn uitgegroeid als overloop van Arnhem.
- Ook Zevenaar had in dit opzicht een taakstelling en is in de jaren zeventig sterk gegroeid.
- Daarna werd de groei vooral gerealiseerd in Duiven en Westervoort.
- Deze groei maakt de streek erg druk en weinig aantrekkelijk.
- Ook de kleinere gemeenten als Wehl en Didam zijn sterk uitgebreid.
- Zevenaar is een heel oude plaats en vanouds centrum voor een ruime omgeving, ook al omdat hier het bestuurscentrum voor het Kleefse gebied gevestigd was.

km. km 147,2 Knooppunt: Oud-Dijk.	12	A18 Didam - Doetinchem - Enschede	12

Omgeving van Zevenaar

- Juist ten zuiden van Zevenaar ligt steenfabriek DE PANOVEN, de enige nog in Nederland bestaande zig-zagoven.
- Dit is een variant op de ringoven, ontworpen om het brandstofgebruik te beperken.
- Deze oven werd in 1926 gebouwd, was tot 1982 een familiebedrijf en werd in 1993 buiten gebruik gesteld.
- Het ligt in de bedoeling er een Nationaal Baksteen museum te vestigen.
- Het complex ligt aan de weg en is gemakkelijk te bezichtigen.

Didam

- Is een oude agrarisch plaats in een dekzandgebied.
- Er is hier veel intensieve veehouderij, de plaats is in het recente verleden sterk gegroeid in inwonertal.
- Van de RK Mariakerk is de voet van de monumentale 15de eeuwse toren even breed als het middenschip.
- **Wehl** ligt op het overgangsgebied tussen het stuwwallandschap van Montferland en het rivierdal van de IJssel.
- De plaats is ontstaan op een kruispunt van wegen.
- Ook in Wehl is van de RK Sint Martinuskerk het koor vervangen door een neogotisch oostelijke partij, die in dit geval twee keer zo groot is als de overige kerk.

Uitrit. 30 Beek Km 149.2	N812 Beek. Baberich - 's-Heerenberg	
---------------------------------	--	---

- Voorheen was dit Beek gemeente Bergh, maar door de herindeling met gemeente Didam is het veranderd in Montferland.
- De naam is afkomstig van het grote bosgebied tussen Beek, Stokkum, Zeddum en Kilder. Beek heeft ± 2628 inwoners.

  Bergh-Zuid km 148,6	Bergh-Noord 	
--	--	---

 Oberhausen.

Bronvermelding:

**Bekijk het verloop van
deze snelweg op
Autosnelwegen.net**

**© 2003-2006 by Autosnelwegen.nl en R. Walhout.
Overname van gegevens is toegestaan met bronvermelding.
Laatste wijziging: 28-10-2006.**